

Beschrijving van de module

Parent-Child Interaction Therapy (PCIT)

Doel en doelgroep

Het einddoel van Parent-Child Interaction Therapy (PCIT) is de ernstige gedragsproblemen bij het kind te verminderen. Dit gebeurt door de opvoedingsvaardigheden van de ouders te vergroten, de kwaliteit van de ouder-kind relatie te verbeteren, waardoor de gedragsproblemen verminderen en daardoor de stress bij ouders vermindert en de fysieke mishandeling stopt. PCIT is bedoeld voor kinderen van 2-7 jaar met ernstige gedragsproblemen en hun ouders die opvoedingsproblemen ervaren. PCIT kan daarnaast specifiek worden ingezet in pleeggezinnen, gezinnen waarbij sprake is van fysieke kindermishandeling en multiprobleemgezinnen.

Voor de module PCIT gelden naast de algemene indicatiecriteria en contra-indicaties de volgende indicatiecriteria en contra-indicaties.

Indicatiecriteria

- Eyberg Child Behavior Inventory score boven de klinische grens (132 en hoger), welke wordt ingevuld door de ouders.
- Tenminste één van de kinderen in het gezin vertoont ernstige gedragsproblemen, waarbij gesproken wordt over oppositioneel-opstandig, antisociaal en agressief gedrag.
- Ouders hebben onvoldoende opvoedvaardigheden om het gedrag van het kind te hanteren.
- Het aangemelde kind is tussen de 2 en 7 jaar oud.
- De ernst van deze problematiek is zodanig dat minder intensieve vormen van hulp (bijvoorbeeld Triple P) onvoldoende resultaat zullen opleveren of hebben opgeleverd.
- Het kind woont thuis of is voldoende thuis, zodat de ouder kan oefenen met de Kind Gerichte Interactie en Ouder Gerichte Interactie vaardigheden (voorwaarde is dat één of beide ouders dagelijks de 5 minuten speciale speeltijd kunnen uitvoeren).
- Intellectueel vermogen van ouders is boven de 70. PCIT vraagt in zekere mate leerbaarheid van ouders. Echter kan hierbij in individuele gevallen een uitzondering gemaakt worden.

Contra-indicaties

- Multiprobleemgezinnen waarbij de problemen dusdanig fors zijn zodat ze in de weg staan voor de behandeling¹:
 - Ouders waarbij sprake is van ernstige niet behandelde persoonlijke problematiek (bijvoorbeeld traumaklachten van ouders).
 - Ouders met overheersende huwelijksproblemen.
 - Ouders waarbij veel eigen problematiek is rondom werkloosheid of huisvesting en hierdoor niet in staat zijn regelmaat en structuur te bieden.
- Ouders die bekend zijn als dader van seksueel misbruik.
- Ouders met IQ beneden 50.

Jeugdhulp Friesland biedt specialistische jeugdzorg op het gebied van opgroei- en opvoedingsproblemen, in de leeftijdscategorie 0 t/m 18 (met een uitloop tot 23) jaar. Jeugdigen uit alle culturen en hun ouders/opvoeders kunnen een beroep doen op Jeugdhulp Friesland, veelal als de normale ontwikkeling van de jeugdige wordt belemmerd. Mogelijk is sprake van psychosociale problemen, psychiatrische problemen, gezinsgerelateerde problemen, psychische problemen, verslavingsproblemen, gedragsproblemen of een combinatie daarvan.

Jeugdigen met een psychiatrische, zintuiglijke, lichamelijke en/of verstandelijke beperking die redelijk sociaal redzaam zijn, worden ook behandeld en/of opgevangen, als dit past binnen de behandelprogramma's en mogelijkheden van Jeugdhulp Friesland. We nemen ook jeugdigen op

¹ Goede assessment is vereist voorafgaand aan het inzetten van PCIT in multiprobleemgezinnen. Hierbij is het van belang om een inschatting te maken of trauma van individuele gezinsleden eerst behandeld moet worden voorafgaand aan de start van PCIT, en ook het risico op (herhaling van) kindermishandeling.

met een civielrechtelijke maatregel. In specifieke situaties worden jeugdigen met een strafrechtelijke maatregel behandeld (gedragsbeïnvloedende maatregel).

Opbouw en duur van de module

PCIT is een geprotocolleerd behandelprogramma voor jonge kinderen met ernstige gedragsproblemen en hun ouders. In PCIT worden ouders en kind samen één keer per week in een spelkamer getraind, waarbij de therapeut van achter een one-way-screen de ouder coacht met een oormicrofoon.

De therapie richt zich op verbetering van de ouder-kindinteractie en op het verbeteren van de gehoorzaamheid van het kind. In de eerste fase van de behandeling wordt een assessment gedaan om de ernst van de gedragsproblemen en het stressniveau van de ouders te bepalen. In de tweede fase (KGI) leren de ouders positieve aandachtvaardigheden te gebruiken zoals het sensitief reageren en prijzen van goed gedrag. In de derde fase (OGI) leren de ouders op het gedrag gerichte managementstrategieën zoals het effectief afgeven van opdrachten, gepast reageren op medewerking of verzet van het kind en het gebruiken van time-out procedures.

PCIT duurt tussen de 9-20 weken afhankelijk van het niveau van vaardigheden van de ouder en afhankelijk van de generalisatie die ontstaat van spelsituatie naar situaties in het dagelijks leven. Binnen de specialistische jeugdhulp bedraagt de moduleduur gemiddeld 20 weken.

Algemeen Handelingskader

Heeft een kind onze zorg en behandeling nodig, dan bieden we dit zoveel mogelijk in de eigen omgeving van kind en gezin. Dicht bij het gewone leven. Jeugdhulp Friesland werkt volgens de systematiek van 5x gezin, waarbij een volgende stap pas plaatsvindt, als de vorige niet haalbaar is:

1. Thuis
2. Netwerkleeggezin
3. Bestandspleeggezin
4. Bestandspleeggezin met extra ondersteuning
5. Gezinshuis

We richten ons altijd op herstel van de normale positieve ontwikkeling van de jeugdige. Behandeling en zorg begint met goede observatie en diagnostiek, heldere formulering van de problematiek én de mogelijkheden van 'het systeem' rond het kind. Behandelen wordt door Jeugdhulp Friesland gezien als een proces van hypothesetoetsend of handelingsgericht werken: voordoen, samendoen en laten doen. Gedurende de behandeling zijn we erop gericht dat de jeugdige/ het gezin weer zelfstandig verder kan. Wanneer kinderen (tijdelijk) niet meer thuis kunnen wonen, focussen we op zorgen voor, waarbij (terugkeer naar) wonen in een gezin het hoogste doel blijft. Onze behandeling en zorg zijn altijd dialooggestuurd, oplossingsgericht, systeemgericht, resultaatgericht en competentiegericht).

Specifiek Handelingskader

De meest effectieve psychotherapeutische interventie voor ernstige gedragsproblemen is de gedragstherapeutische oudertraining in opvoedingsvaardigheden. Om de ontwikkeling van antisociaal gedrag op latere leeftijd en andere negatieve uitkomsten te voorkomen moeten interventies vroeg aangeboden worden.

PCIT heeft als einddoel om de ernstige gedragsproblemen van het kind te verminderen. De ouder wordt ingezet om deze verandering in het gedrag van het kind teweeg te brengen. Dit gebeurt door opvoedingsvaardigheden van de ouder te vergroten en de kwaliteit van de ouder-kind interactie te verbeteren. De uitgangspunten van Handelingsgerichte diagnostiek (HGD) en de Infant Mental Health visie (IMH) zijn, waar aan de orde, leidend gedurende het hele diagnostische en behandeltraject.

De module sluit aan op de Richtlijn 'Ernstige gedragsproblemen' van het NJi (Jeugdhulp en jeugdbescherming - 2018).

Bewaking van Kwaliteit en Veiligheid

De kwaliteit van de module wordt onder andere bewaakt aan de hand van de resultaten uit de prestatie-indicatoren: doelrealisatie, cliënttevredenheid, reden beëindiging hulp en afname ernst problematiek. Jeugdhulp Friesland stelt de cliënt centraal en werkt continu aan het verbeteren van de hulpverlening. Hiermee voldoet zij aan de kwaliteitsnormen HKZ. De bij de methodiek behorende beeldopnames worden alleen door de therapeut bekeken en na 30 dagen automatisch verwijderd. Dit sluit aan bij de richtlijn cameragebruik en deursignalering van Jeugdhulp Friesland.

In het algemeen kwaliteitsstatuut van Jeugdhulp Friesland is beschreven op welke manier de integrale hulpverlening voor de cliënt is georganiseerd. De taken, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en onderlinge verhoudingen zijn daarin zodanig beschreven dat de autonomie en regie van de jeugdige en zijn/haar systeem zoveel mogelijk wordt gestimuleerd en de kwaliteiten en doelmatigheid van de hulpverlening inzichtelijk en toetsbaar zijn. Indien meerdere professionals als behandelaars/hulpverleners betrokken zijn, voert de regiebehandelaar de regie over het hulpverleningsproces en is eerste aanspreekpunt.

Intervisie is een vanzelfsprekend onderdeel om de professionele verantwoordelijkheid, autonomie en vakbekwaamheid van hulpverleners op peil te houden zoals vastgelegd in het kwaliteitsstatuut van Jeugdhulp Friesland.

Onderzoek en Effectiviteit

PCIT is al bewezen effectief bevonden in de Verenigde Staten en nu blijkt de training ook in Nederland positieve effecten te hebben. Er is een gerandomiseerd gecontroleerd onderzoek gedaan (Abrahamse, Junger, van Wouwe, Boer & Lindauer, 2016) waarbij gezinnen PCIT ontvingen of een andere behandelconditie. Bij de vergelijking van de effecten tussen de behandelingen kwam een significant interactie-effect van tijd en behandeling naar voren voor de mate van gedragsproblemen en het positieve gedrag van ouders tijdens het spelen met hun kind. Dit betekent dat afname van de gedragsproblemen van het kind en de toename van positief gedrag van de ouder na PCIT groter is dan na de andere behandelconditie.

Er is Amerikaans en Australisch onderzoek gedaan naar de effectiviteit van PCIT. De uitvoerders van PCIT in Nederland onderbouwen hun interventie op deze onderzoeken (quasi-experimentele effectstudies met follow-up), die positieve effecten laten zien op zowel het gedrag van de kinderen als op de opvoedingsvaardigheden van de ouders. In 2017 is een uitgebreide meta-analyse gedaan op de effecten van PCIT over alle landen waar dit programma wordt aangeboden (Thomas, 2017). In het afgelopen jaar heeft effectonderzoek naar PCIT plaatsgevonden in Amerika (Lopez, 2020), specifiek naar de inzet van PCIT bij kinderen met een Autismespectrum Stoornis (Greathouse, 2021) en in preventieve inzet in pleeggezinnen (Han et.al., 2020)

Op de databank NJi heeft de erkenningscommissie de interventie (2015) als 'effectief volgens eerste aanwijzingen' beoordeeld. Momenteel voert het NJi een herbeoordeling uit.

Betrokken disciplines

Bij de module zijn de volgende professionals betrokken:

- PCIT-therapeut (WO opgeleid, gedragswetenschapper)
- Regiebehandelaar (gedragswetenschapper).

Gerelateerde documenten

Er is een in het Nederlands vertaald en bewerkt handboek beschikbaar.